Jaargang 7, nr.6, juni 2021

Nieuwsbrief Water Natuurlijk voor Midden-Nederland - waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel en Rivierenland

Het dramatische ontstaan van de Biesbosch

Zo'n 600 jaar geleden, op 19 november 1421, brak een hoge stormvloed door de verzwakte dijken en daardoor stroomde het zoute zeewater het binnenland in. De Biesbosch ontstond.
In het online belevingscentrum over de Sint-Elisabethsvloed ontdekken bezoekers het verhaal over deze ramp. Water heeft een enorme kracht. Het kan vriend en vijand zijn. Hoe gaan we hier mee om? Hoe vormen we een toekomstbestendige relatie met het water? En welke rol spelen de waterschappen hierin? Het interactieve belevingscentrum neemt de bezoeker via verschillende ruimtes mee, op zoek naar antwoord op deze vragen.
Het belevingscentrum is het hele jaar online te bezoeken en biedt voor elk wat wils. Zo kunnen bezoekers in de ruimte 'Verleden' de vloed beleven met een radio-uitzending van destijds, de unieke historische kaart bekijken en het verhaal over het wiegje van Beatrijs lezen. In de ruimte 'Heden' kunnen bezoekers onder andere waterwandelingen downloaden, meedoen aan geocaching en informatie lezen over waterveiligheid vandaag de dag. In de ruimte 'Toekomst' leren bezoekers hoe de waterschappen ons in de toekomst beschermen tegen het water en welke innovatieve oplossingen daarbij gebruikt worden.

Vergroen je tuin of balkon!

Het klimaat verandert. Het weer wordt minder stabiel. Soms gaat het hard regenen en dan is het weer voor langere tijd droog. Heftige regenbuien leiden tot wateroverlast. Door je tuin minder te verharden word je tuin comfortabeler en komen er meer vogels en vlinders. Fijn voor jezelf, goed voor het klimaat. HuisjeBoompjeBeter geeft tips.
Een groene zachte bodem neemt regenwater op. Dit ontlast het riool en voorkomt wateroverlast.
Door het ontbreken van groen in stedelijk gebied is het op hete dagen wel 8° warmer. Planten houden je tuin koel en aangenaam.
Door meer groen help je vogels, bijen en vlinders en wordt je tuin een levende tuin.

De Zumpe

In 2005 is gestart met de uitbreiding van een prachtig natuurgebied aan de rand van Doetinchem: De Zumpe. Ter versterking van het bestaande natuurgebied zijn agrarische gebieden met veel potentie omgevormd naar natuur. Voor behoud en verdere uitbreiding van het natuurgebied moet de van nature voorkomende kalkrijke en kalkarme kwel hier zo lang mogelijk op maaiveldniveau gehouden worden.
De kern van De Zumpe ligt in een elzenbroekbos dat de KNNV afdeling Doetinchem al in 1917 aankocht. Later hebben ook Staatsbosbeheer en de gemeente Doetinchem gronden aangekocht, zodat het natuurgebied groeide. Maar het werd steeds duidelijker dat de ontwatering van de laaggelegen landbouwgronden rondom het natuurgebied niet samengaat met een goede ontwikkeling van de natuur. Ook werd het gebied steeds belangrijker als uitloopgebied voor de inwoners van de nabijgelegen stad. De gemeente heeft daarom gekozen voor de ontwikkeling van een natuurgebied van natte bossen en schraallanden dat op termijn 120 hectare groot zal worden.
Het eerste deelgebied van 40 hectare is in 2016/2017 al ingericht. De (her)inrichting van een volgend deelgebied van 40 hectare gebeurt in 2021. Hierbij wordt de hydrologie voor de bestaande natuur en de nieuw te ontwikkelen natuur verder hersteld. De eerder uitgevoerde maatregelen werpen al vruchten af. In de schrale graslanden en wateren zijn nu al 26 Rode Lijst-soorten gevonden; onder andere verschillende orchideeënsoorten en zes soorten kranswieren.

Hydrologische herstelplannen waren vroeger gericht op lokale maatregelen; dammetjes, duikers, enzovoorts. Nu wordt gewerkt aan systeemherstel en aan aansluiting op omliggende gebieden. Dat kan hier in De Zumpe door de natuurlijke meander terug te brengen; het water gaat eerst door het hele gebied, voordat het overgebleven water. Het bestaande gemaal wordt verwijderd.

De fraai bloeiende Berkelbeemden van Marke Mallem

In het stroomgebied van de Berkel bij Eibergen is het beheer en onderhoud van de gronden die in eigendom zijn van het Waterschap Rijn en IJssel overgedragen aan stichting Marke Mallem. Een oude rechtsvorm, de middeleeuwse marke, levert hier inspiratie voor een andere manier van werken: van onderaf in plaats van bovenaf.
Om de biodiversiteit te bevorderen wordt de laatste jaren de natuur en de rivier weer de ruimte te geven. Zo is op enkele plaatsen de oever gedeeltelijk weg gegraven om de rivier weer te laten meanderen. In het stroomgebied van de Berkel heeft Eibergen een deel van haar natuurlijke oevers teruggekregen nadat de Berkel midden jaren 70’ gekanaliseerd was.
Het retentie-gebied Stapsteen Mallem is door het waterschap gecreëerd om water te bergen als er overvloedig veel door de Berkel wordt aangevoerd. Het gebied wordt momenteel begraasd door Heresford runderen om de gronden te verschalen en zo bijzondere planten een kans te geven.

Download de microbeads app

De Plastic Soup Foundation heeft de Beat the Microbead app volledig vernieuwd. Deze app is de snelste manier om te leren of uw cosmetica en persoonlijke verzorgingsproducten plastic ingrediënten bevatten. Hier kun je de app downloaden.
Microbeads zijn een soort microplastic met een specifieke functie voor scrubben of exfoliëren. In cosmetica verwijst "microplastic" naar alle soorten kleine plastic deeltjes (kleiner dan 5 mm) die opzettelijk worden toegevoegd aan cosmetica en persoonlijke verzorgingsproducten. Ze worden vaak gebruikt als emulgatoren of als goedkoop vulmiddel.
Deze microplastics, nauwelijks zichtbaar voor het blote oog, stromen rechtstreeks van de badkamerafvoer naar het riool. Afvalwaterzuiveringsinstallaties zijn niet ontworpen om ze uit te filteren. Zo dragen microplastics bij aan de 'Plastic Soup' die in onze oceanen.

Uit het Algemeen Bestuur: Vallei en Veluwe

Zorgen over halen van ambities waterschap
De waterschappen staan voor grote opgaven, zowel in het watersysteem als bij de waterzuivering. Deze ambities zijn ook vastgelegd in beleidsvisies van het waterschap. Ook doemen nieuwe uitgaven op, zoals voor cybersecurity en informatieveiligheid.
Nu het zo op de uitvoering aankomt, geven helaas veel partijen in het Algemeen Bestuur van het waterschap niet thuis. Dat bleek tijdens bij de behandeling van de Voorjaarsbrief in een commissievergadering op 14 juni. Uitgangspunt in de Voorjaarsbrief was het niet verhogen van de belastingtarieven, in plaats van de ambities in het beleid. Het college van Dijkgraaf & Heemraden stelde dan ook voor het anti-verdrogingsbeleid te temporiseren. Water Natuurlijk en Natuurmonumenten stelden voor om eerst de beleidsambities vast te stellen en pas daarna over de tarieven te praten. Helaas, ondanks dat Vallei en Veluwe bekend staat om de heel duurzame visie, was het voor de meerderheid van het bestuur vooralsnog niet bespreekbaar om de handhaving van de tarieven los te laten.
De PvdA stelde voor de mogelijkheden van kwijtschelding te intensiveren. Ook hier tekende een meerderheid zich af om dit af te wijzen. Het werd gezien als inkomenspolitiek en niet als een zaak voor het waterschap. Water Natuurlijk is wel blij dat het bestuur tot dusverre een sociaal beleid voorstaat met een redelijk niveau van kwijtschelding.

Uit het Algemeen Bestuur: Rijn en IJssel

Weinig aandacht voor onttrekken grondwater in nieuwe verordening
Naar verwachting treedt op 1 juli 2022 de Omgevingswet in werking. Op dat moment moet elk waterschap één integrale verordening hebben waarin alle regels zijn opgenomen. Deze Waterschapsverordening vervangt de huidige Keur, algemene regels en de werkingsgebieden. De regels zijn 'beleidsarm' omgezet. Dat wil zeggen dat er bijna geen inhoudelijke wijzigingen zijn aangebracht. Een belangrijke uitzondering is dat er een specifieke zone wordt toegevoegd die windturbines nabij onze waterkeringen reguleert. Als Water Natuurlijk hadden we graag ook al nieuwe regels willen hebben voor het onttrekken van grondwater. Maar dat is nu nog niet doorgevoerd. Wel is afgesproken dat dit jaar de verkenning plaatsvindt hoe de regels aangepast kunnen worden aan de droogteperiodes. Waterschap Rijn en IJssel heeft overigens wel andere maatregelen getroffen in de afgelopen jaren om de droogte te beperken, zoals het instellen van onttrekkingsverboden.

Beroep op financiële creativiteit
Een ander punt op de agenda was de Jaarverslaggeving en het accountantsverslag. Het waterschap heeft dit jaar een financiële meevaller. Conform het afgesproken beleid zou die meevaller toegevoegd worden aan de reserve voor "duurzaam financieel beleid". Dus reserve voor tegenvallers en voor nog te bepalen nieuw plannen. Vanwege de noodzakelijke verbouwing van het kantoor wordt nu voorgesteld ook een deel hiervoor te reserveren. Wij snappen deze noodzaak en vragen het college de creativiteit die ze hier tonen ook in te zetten bij de aanpak van grote problemen van klimaatadaptatie, energietransitie en verdroging.

Minder bescheiden rol in de RES
Bij de bespreking van de Regionale Energie Strategieën (RES-en) geven veel fracties aan dat de rol van het waterschap heel beperkt is. Het gaat immers veel om ruimtelijke ordening en dat ligt bij de gemeentes. Maar wij stellen dat de bescheiden rol van het waterschap in het RES-proces niet in balans is met de urgentie die het waterschap ondervindt bij de toenemende klimaatverandering. Misschien past een meer regisserende of juist aanjagende rol in de energietransitie beter bij de belangen waar wij voor staan. Daar mag wat Water Natuurlijk betreft meer aandacht voor komen.

Warmte winnen én fosfor verwijderen uit oppervlaktewater

De STOWA zoekt manieren om Thermische Energiewinning uit Oppervlaktewater (TEO) en fosforverwijdering ecologisch én economisch aantrekkelijk te kunnen combineren. Op zoek naar innovatieve oplossingen heeft de STOWA een challenge uitgeschreven.
Deel je idee, maak kans op de hoofdprijs van 1.000 euro en op verdere uitwerking van je idee in samenwerking met de STOWA.
In het nationale Klimaatakkoord is vastgelegd dat woningen en gebouwen in 2050 grotendeels aardgasvrij moeten zijn. Oppervlaktewater heeft grote potentie om in de warmtevraag te voorzien. We zien dan ook een sterke stijging in interesse om TEO toe te passen. De verwachting is dat dit zal doorzetten.
Daarnaast bevat ons oppervlaktewater vaak veel voedingsstoffen, zoals fosfor en stikstof, met negatieve effecten op de biodiversiteit in het water. Het verminderen van fosfor is vaak effectief om dichter bij de waterkwaliteitsdoelen te komen.
Als we fosfor uit het water kunnen halen bij de TEO-installatie, helpt dat de ecologie in het ontvangende water. Zo kunnen we het opgepompte water in stedelijk gebied met een betere kwaliteit lozen dan we het hebben onttrokken. Schone energie en verbetering van de ecologie kunnen zo hand in hand gaan.

Meer inzicht nodig in lokale aanpak van droogte

Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer heeft een onderzoek uitgevoerd naar de bestrijding van droogte in ons land. De rekenkamer constateert dat het landelijke Deltaprogramma Zoetwater goed is georganiseerd en effectief werkt voor de bestrijding van droogte in het hoofdwatersysteem. Waar droogte optreedt in het grondwatersysteem (de Hoge Zandgronden, stedelijk gebied), zijn ruimtelijke maatregelen zoals ander landgebruik belangrijker. De Rekenkamer ziet dat daar centrale coördinatie en inhoudelijke monitoring door de minister van IenW ontbreken. Voor een effectievere aanpak van droogte in heel Nederland is naar de mening van de Rekenkamer meer samenhang nodig tussen maatregelen voor het zoetwatersysteem en voor ruimtelijke adaptatie.
Waar droogte optreedt in het grondwatersysteem, zoals de hoge zandgronden in het zuiden en oosten van ons land en in stedelijk gebied, verloopt de bestrijding van droogte moeizamer. Maatregelen in het watersysteem hebben hier minder effect. Daarom zijn juist ruimtelijke maatregelen belangrijk, zoals een verandering van landgebruik, het creeren van natuurlijke waterbuffers en waterdoorlaatbare bestrating.
Deze ruimtelijke maatregelen zijn juist gericht op het vasthouden van water. Ze blijken vaak lastig uit te voeren omdat medewerking van verschillende partijen nodig is, publiek en privaat, waarbij belangen sterk uiteen kunnen lopen. Droogte kan bijvoorbeeld worden bestreden door het aanleggen van natuurlijke waterbuffers en waterdoorlaatbare bestrating, maar ook door landgebruik te veranderen en bijvoorbeeld landbouw of drinkwateronttrekking te verplaatsen. Ook de financiering van ruimtelijke maatregelen is lastig rond te krijgen omdat deze afhankelijk is van de cofinanciering van verschillende partijen.
Regio's ontwikkelen weliswaar plannen voor aanpassing aan klimaatverandering, maar de minister van IenW beoordeelt deze plannen niet inhoudelijk. De minister houdt niet bij of de plannen ook maatregelen tegen droogte bevatten en of er knelpunten zijn in de uitvoering. Daarom beveelt de Algemene Rekenkamer de minister van IenW aan om samen met de ministers van BZK en LNV meer inzicht te krijgen in de ruimtelijke maatregelen die decentrale overheden nemen tegen droogte en ondersteuning aan te bieden als dat nodig is.

Neem water op in de gemeentelijke verkiezingsprogramma's!

Water verdient een eigen plaats in de verkiezingsprogramma's voor de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar. Die noodzaak wordt alleen maar groter met de toenemende druk op onze ruimte en klimaatverandering. Gemeenten kunnen een belangrijke rol spelen door water al vanaf het begin in de planvorming mee te nemen en ruimte te geven aan slimme koppelingen. Samen met andere overheden zoals de waterschappen, met bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden.
Wat kunnen gemeenten doen? Zorg bijvoorbeeld voor meer groen en minder verharding in woonwijken en in de openbare ruimte. Dit zorgt voor minder wateroverlast en helpt ook tegen hittestress. Wees om dezelfde reden zuinig op bestaande groenstructuren, braakliggende gronden enzovoorts. Op braakliggende gronden kan tijdelijke natuur ontstaan en worden gestimuleerd. Er zijn regelingen voor, die uiteindelijke ingebruikname wel mogelijk maken. Zo'n plek is dan een extra bijdrage voor het groen in de stad. Creëer ook meer (tijdelijke) waterberging in plassen en sloten of op bv waterpleinen. Dit biedt tegelijkertijd kansen voor recreatie (varen, vissen, zwemmen).
En zorg dat bij locatiekeuzes van nieuwe woonwijken of bedrijventerreinen rekening gehouden wordt met het waterbeheer. Dus liever niet bouwen op plaatsen waar de kans op wateroverlast groot is, zoals laaggelegen locaties.

Wandel je graag? Word een waterbaas!

De Nederlandse waterschappen willen zoveel mogelijke mensen betrekken bij hun werk. Dat doen ze met de campagne 'Waterbazen'(opent in nieuw venster)(verwijst naar een andere website). In het kader van deze campagne kun je nu een speciale wandelgids op je telefoon downloaden: de Doe & ontdek-gids Waterbazen Wandelingen. Wandel je graag? En wil je bijdragen aan schoon en voldoende water? Neem deze gids dan eens mee!
De doe & ontdek-gids kun je meenemen tijdens elke wandeling: op de dijk, in de natuur of in de stad. Tijdens de wandeling kom je meer te weten over het werk van de waterschappen én kun je zelf aan de slag met opdrachten. Wandel je over een dijk? Dan kun je deze bijvoorbeeld inspecteren op scheuren of andere schade. En in de stad kun je beoordelen welke tuin het meest watervriendelijk is. De gids geeft ook aan welke opdrachten extra leuk zijn voor kinderen.

Levende bermen

Natuurvriendelijke bermbeheer stimuleren en een brug slaan tussen ecologen en ontwerpers is de missie van het boek 'Levende bermen', over ecologie en architectuur van de (weg)berm. Nederland heeft twee miljoen hectare aan bermen, wegbermen, spoorbermen, bermen langs dijken, sloten en kanalen. Het overgrote deel daarvan bestaat uit soortenarm ruig gras met een lage ecologische waarde. Dat kan ook anders. Er zijn talrijke voorbeelden en experimenten die bewijzen dat soortenrijke 'bonte bermen' - de term is de titel van het baanbrekende boek uit 1979 van ecoloog Piet Zonderwijk- een verrijking zijn voor het planten- en dierenleven en een aantrekkelijk landschap opleveren. Dat vraag echter wel van eigenaren, wegenbouwers, ontwerpers en beheerders dat zij zich gezamenlijk inzetten voor een unieke verzameling natuurstroken.
Beide aspecten, ecologie en architectuur, komen uitgebreid aan de orde in essays waarin de actualiteit wordt voorzien van een historisch perspectief.
In de Atlas van favoriete bermen, wordt aandacht besteed aan meer dan 20 mooie en inspirerende voorbeelden waarvan de Grebbedijk in Wageningen er een van is.Dit dijktraject tussen Rhenen en Wageningen van bijna 6 kilometer wordt de komende jaren omgevormd tot een multifunctionele dijk met meer ruimte voor natuur en recreatie.
De hekken zijn in 2018 verwijderd waardoor de dijk een mooier landschappelijk ruimtelijk element wordt in zijn omgeving en op de dijktaluds worden bloemmengsels ingezaaid. De Vlinderstichting monitort de proeflocaties op erosiebestandigheid en de kwaliteit van de biodiversiteit want vlinders spelen een belangrijke rol als indicatorsoort.
In 2016 introduceerde Peter Glas toenmalig voorzitter van de uni van waterschappen de prijs: Pro Flora et Securitata voor Flowerpowerdijken.
Inmiddels zijn er al meerdere initiatieven bekroond, wie weet gaat de eerstvolgende prijs naar de heringerichte Grebbedijk!
Het boek is te bestellen bij uitgeverij Blauwdruk of in de boekhandel.

Word nú lid van Water Natuurlijk!

Ook voor een meer natuurlijk waterbeheer? Word nú lid van Water Natuurlijk!

Algemene Ledenvergadering Water Natuurlijk

Op zaterdag 29 mei vindt de voorjaarsledenvergadering plaats. Houd deze site in de gaten voor nadere info. De stukken zullen circa 2 weken van tevoren op deze site worden geplaatst.
Zaterdag 29 mei, 10.30u

Agenda

Webinar Water in de Stad
Water Natuurlijk organiseert dit voorjaar een interessant webinar over de grote wateropgaven in dorpen en steden. Binnenkort meer info!

Webinar Do's en don'ts in het proces van klimaatadaptatie
Het lastige van klimaatadaptatie is dat er geen landelijke normen gelden. Hoe kom je samen met collega's, partners en bestuurders tot een gedragen beschermingsniveau? KNW Webinar #1 over sleutels tot succes bij klimaatadaptatie. Meer info.
woensdag 23 juni, 16:00-17:00u

World Recreational Fishing Conference
The 9th World Recreational Fishing Conference will focus on 'Recreational Fishing in a Changing World' with sessions on environmental changes, interactions with stakeholders and more. Meer info.
maandag 28 en woensdag 30 juni

Webinar Bouwen met Natuur
In de afgelopen 5 jaar hebben STOWA en 10 waterschappen gezamenlijk kennis (laten) ontwikkelen en gebundeld in het programma Bouwen met Natuur. Het programma loopt op zijn eind. Graag delen we in een webinar de kennis die in dit programma is opgedaan, met een bredere groep. Meer info.
Dinsdag 29 juni, 9.00-10.30u

Webinar Droogte en de hogere zandgronden
Serie van zeven interactieve webinars over Weersextremen en de Watersector. Het thema wordt breed belicht door organisatoren Platform WOW, KNW, KWR, RIONED en STOWA. Meer info.
vrijdag 9 juli 2021, 9:00-10:00u

Natuurlijk Water

Redactie:
Rienk Kuiper

Contact:
WaterNatuurlijkMN@gmail.com

Deze nieuwsbrief automatisch toegestuurd krijgen kan via deze link

Bijdragen voor deze nieuwsbrief (ook van niet-leden van Water Natuurlijk) zijn van harte welkom!

Komt de nieuwsbrief in je spambox terecht? Neem dan ons mailadres WaterNatuurlijkMN@gmail.com op in je adressenlijst.

Steun Water Natuurlijk!
Doe mee en word lid!